

Τῷ Κ^ψ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Σὰς ὀφείλω ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ βιβλίου, τὸ ὅποσον ἐσχάτως ἐξεδώκατε, καὶ ἐπιθυμῶ, ἂν καὶ βραδέως, νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑποχρέωσίν μου· πρῶτον, διότι εἴθε φίλος μου καὶ ἐλπίζω ἡμέραν τινὰ νὰ κάμετε καὶ δι' ἐμὲ τὸ ἴδιον· καὶ δεύτερον, διότι τοῦτο θὰ ἀπαλλάξη ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν μόνον ἐβδομάδα καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἀναγνώστας μου τῆς ἀηδίας νὰ τοῖς ὁμιλήσω πάλιν περὶ τῆς τελευταίας αἴφνης διακοινωνώσεως τοῦ κ. Δηληγιάννη ἢ προσφάτου τινὸς ἐγκυκλίου τοῦ κ. Παπαμιχαλοπούλου. Καὶ τὸ βιβλίον σας μοὶ παρέχει πλήρη καὶ τελείαν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην. Πρὸ ὀλίγου μόλις ἐπεράτωσα τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ καὶ ἀκόμη διατελῶ ὑπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς ἀναφυκτικῆς ἐπηρείας τοῦ κατὰ τῆς ἀσφυκτικῆς πεζότητος καὶ τῆς ἀποπνευκτικῆς χυδαιότητος, ἥτις κυριαρχεῖ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς παρ' ἡμῖν ζωῆς. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ ἀνάγνωσις τῶν στίχων σας διηγείρεν ἐν ἐμοὶ καὶ ἕτερον περιέργον συναίσθημα, δι' ὃ θὰ παραξενευθῆτε βεβαίως καὶ σεῖς ὁ ἴδιος· συναίσθημα θαυμασμοῦ πρὸς τὸ μέγα θάρρος, ὅπερ, παρὰ τὸ δειλόν, ὡς κοχλίου μὴ τολμῶντος συνήθως οὔτε τὸ ἀκρότατον τοῦ ρύγχους του νὰ προβάλῃ τοῦ κελύφους του, ἐξωτερικόν σας, φαίνεσθε νὰ ἔχετε.

Διότι ἀναμφιβόλως ἰσχυρὰ δόσις τόλμης χρειάζεται ὅπως, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τῆς μικρᾶς φιλολογικῆς ἡμῶν κινήσεως προΐστανται χειρώνακτες τῆς διανοίας καὶ βυρσοδέψαι τοῦ λόγου, εὐρεθῇ ἄνθρωπος μὴ θεωρῶν τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ὅλως ἀπεξενωμένην καὶ ἐχθρὰν τῇ καλλιτεχνίᾳ· ὅπως, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τέχνης τοῦ γράφειν καταντᾷ νὰ νομίζεται ἡ ὅσῃ τὸ δυνατόν μεγαλητέρα ἀρρυθμία καὶ ἀκολασία τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς ἐννοίας τὸ μᾶλλον τετριμμένον καὶ ἀλόγιστον, εὐρεθῇ ἄνθρωπος καταγινόμενος εἰς τὴν ὅσον ἔνεστι ἀρμονικὴν τῆς λέξεως σύνδεσιν πρὸς τῆς ἰδέας τὸ πρωτότυπον καὶ τῆς ἐμπνεύσεως τὸ εὐγενές· ὅπως τέλος ἐν ἡ ἐποχῇ ἢ ἐν ταῖς ἀπεράντοις στήλαις τῶν μεγαλοσχημῶν ἐφημερίδων μας ἀρθρογραφία ὑπολαμβάνεται γενικῶς πασῶν τῶν πνευματικῶν ἐνασχολήσεων ἡ ἀρίστη, εὐρεθῇ ἄνθρωπος διασώζων ἐν ἑαυτῷ τὸν πρὸς τὸ ἰδανικὸν ἔρωτα καὶ τὴν πρὸς τὴν ποίησιν λατρείαν. Τὸ δὲ λατινικὸν ρητὸν περὶ τῆς προθύμου βοηθείας ἣν ἡ τύχη παρέχει εἰς τοὺς τολμῶντας θὰ ἐφαρμόζετο πληρέστατα καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ· διότι οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ ὅτι τὴν δύσκολον ὑμῶν ἀπόπειραν διεξηγάγετε μεθ' ὅλης τῆς ἐφικτῆς ἐπιτυχίας.

Ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὁσάκις κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τὰ ὧτά μου ὑπερεπληροῦντο ἐκ τοῦ βόμβου καὶ ὁ ἐγκέφαλός μου ἐπεσκοτιζέτο πέρα πολὺ ἐκ τῆς ὁμίχλης τῶν διπλωματικῶν τηλεγραφημάτων, τῶν πολιτικῶν δελτίων, τῶν στρατιωτικῶν εἰδήσεων καὶ τῶν πολεμικῶν συζητήσεων, δι' ὧν ἀπὸ τινος ἰδίως τρεφόμεθα ἀποκλειστικῶς, μόνον καταφύγιον εὗρον τὸ βιβλίον σας καὶ κατώρθωσα ν' ἀποσπῶμαι ἐπὶ μικρὸν χάρις εἰς αὐτὸ τῆς πνιγερᾶς ταύτης ἀτμοσφαίρας ὅτε μὲν βαυκαλιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἤχου μαγευτικοῦ νανουρίσματος, ὅτε δὲ παρασυρόμενος εἰς τὴν ζάλην καὶ τὴν κλαγγὴν μεσολογιτικῆς ἐξόδου, ἄλλοτε τείνων τὸ οὖς ὅπως συλλάβω τὸν διαφεύγοντα ψίθυρον τρυφερᾶς ἐρωτικῆς ἐξομολογήσεως καὶ ἄλλοτε μεταφερόμενος ὑπὸ δημοτικῆς παραδόσεως εἰς χωρικῆς καλύβης τὸ βάθος ἢ ἀγροτικοῦ δάσους τὸν μυχόν. Ἄλλ' ὅσον σὰς εὐγνωμονῶ διὰ τοῦτο, τόσῃ δὲν θὰ σὰς συγχωρήσω ποτὲ ὅτι οὐδέποτε σχεδὸν ἠδυνήθητε νὰ μὲ κάμετε ν' ἀπολαύσω τῆς ἡδονῆς ταύτης τελείας. Ὅπως αἰσθανθῶ ὅλον τὸ γόητρον ὠραιότητος πολλάκις ἐμπνεύσεώς σας, ὁσάκις δὲν ἠναγκάσθην νὰ τὴν

ἀναζητῶ ἐναγωνίως μεταξὺ τῶν λαθυρίνων κακίστης ἐκτελέσεως! ὁσάκις δὲν ἐβαρύνθην νὰ καταδιώκω μετὰ κόπου καλλίστην ἰδέαν μαντευομένην ἄλλ' ἀσύλληπτον ὑπὸ τὸν πυκνὸν πέπλον δι' οὗ τὴν περιέβαλλε στιχουργία στρυφνὴ καὶ διεστραμμένη! ὁσάκις δὲν μὲ ἐμπόδιζε νὰ θαυμάσω ἀξίως τοῦ σώματος τὸ κάλλος τοῦ ἐνδύματος ἢ πτωχεῖα ἢ ἀκομψότης! Διὰ τοῦτο ἰδιαίτερας ὅλως προσοχῆς καὶ στοργῆς ἄξια κρίνω τὰ τοῦ α'. μέρους *Τραγοῦδα τῆς πατρίδος μου*, ὡς φέροντα εὐδιάκριτον τὸν τύπον ἐπιμελεστέρας τῆς τῶν λοιπῶν κατεργασίας καὶ σημειοῦντα, ὡς φέροντα τὰ πλείστα καὶ νεωτέραν τῶν ἄλλων χρονολογίαν, μέγαν σταθμὸν προόδου, τινὰ δὲ ὡς τὸ *Νανουρίσμα*, τὰ *Νηάτα τῆς Γραγῆς*, τὰ *Δῶρα τῆς Πρωτοχρονιάς* καὶ ὁ *Βούλγυρος* δυνάμεθα νὰ διεκδικήσωσιν ἐπιτυχῶς καὶ αὐτὸ τῆς τελειότητος τὸ γέρας. Ἄλλ' ἢ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ *Τραγοῦδα τῆς Λίμνης* μετάβασις εἶνε πολὺ ἀπότομος. Τὰ τελευταῖα ταῦτα νομίζω ὅτι μόνον τοπικὸν ἐνδιαφέρον δύνανται νὰ ἔχωσιν. Ἐμὲ ἡ μόνη ἴσως λίμνη ἢ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ μὲ ἐμπνεύσῃ θὰ ἦτο... ἡ Κωπαῖς. Ἡ ἰδική σας εἶνε ἡ τῆς πατρίδος σας, ἡ τοῦ Μεσολογίου. Ἐνδοξος λίμνη κατοπτρίσασα εἰς τὰ νερά της ἀγῶνας εὐκλεῶν ἡμερῶν, λάμψιν ξιφῶν, μορφὰς γιγάντων, ἡρωϊκὰς ἀπελπισίας, συνενώσασα τὰ κύματά της μὲ ρύακας αἱμάτων καὶ συμμιξάσασα τὸν φλοῖσθόν της συχνότατα πρὸς θνησκόντων στοναχάς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μὴ παύσασα νὰ ἔχῃ, ὅπως καὶ ἡ ἰδική μου (δηλ. τοῦ κ. Σκουλούδη), πολλήν, πολλήν τὴν ἰλύν. Ἐκ τῆς ἰλὺς ταύτης ἐπιτυγχάνετε ἐνίοτε, φερόμενος ἐπὶ μονοξύλου *πρωαρτοῦ*, ν' ἀλιεύσετε στίχον τινὰ σπαίροντα, ὡς νωπὸς λάβραξ, καὶ ὀρεκτικόν, ὡς προσφάτως ἐξαχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὑδατος σπάρου· ἀλλὰ τὸ δίκτυ σας φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει πάντοτε τὴν τύχην ταύτην, συνηθέστατα δὲ πληροῦται ἀπλουστάτου βορβορίου καὶ φυκῶν, εἰκόνων ὠχρῶν καὶ περιττῶν, μεταφορῶν ἄλλοκότων καὶ ἀσυναρτήτων, καὶ στίχων πολυλόγων καὶ ἀψύχων· οἱ δὲ ἀλιεῖς, οὓς ὁ Χριστὸς ἠθέλησε νὰ κάμῃ σοφοὺς, σεῖς δὲ ποιητικοὺς, ἀπομένουσιν ἀπλοὶ μόνον *ψαράδες*. Ἀπὸ τὰ *Τραγοῦδα τῆς καρδιάς καὶ τῆς ζωῆς* δὲν λείπει ὁμολογουμένως οὔτε ἡ καρδιά οὔτε ἡ ζωὴ· ἀλλ' οὐχὶ σπανίως ἡ καρδιά αὕτη πάλλει παλμούς ἀσθματικῶν καὶ ἀναιμικῶν ἐρώτων, ἡ δὲ ζωὴ εἶνε πολὺ φλύαρος. Ἄλλ' ἀδίκημα θὰ ἦτο νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι τὸ φύλλωμα τῆς *Ἑλῆας* αἴφνης κινεῖ ἰσχυρὰς πρωτοτυπίας ἢ πνοὴ καὶ τοπογραφίας τινὲς ὡς *Τὸ Χωρὸ* ἢ φθινοπωρινὰς τινὰς σκηνὰς ζωογονεῖ ρεῦμα καθαρὰς στιχουργίας καὶ μεταδοτικοῦ αἰσθήματος. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὰ κλείοντα τὸ τευχίδιον *Πολεμικὰ τραγοῦδα*, ἅτινα, ἐμπνεύσεις φαίνεται τῶν προσφάτων γεγονότων καὶ τῆς ἐφεδρείας, καλλίτερον ἴσως ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῶσιν *εἰρηνοπολεμικά*, ὡς ἀντικαταπρίζοντα πιστῶς τὴν σημερινὴν ἡμῶν κατάστασιν, διαπνεόμενα ὑπὸ φλογερᾶς φιλοπατρίας, μέχρι σωθινισμοῦ προβαίνουσας, ἀλλ' ἀνισχύρου καὶ μὴ δυναμένης ν' ἀνυψωθῇ μέχρι τοῦ νὰ παραγάγῃ τι ἄρτιον καὶ ἐπιβάλλον, ἐκτὸς ὀλίγων στροφῶν, ἀληθῶς ὠραίων, τοῦ *Σκυλογῆάννη*. Ἄλλ' ἐν τῇ σημερινῇ φιλολογικῇ ἡμῶν στείρωσει, παρὰ πάντα ταῦτα, βεβαίως τὸ βιβλίον σας πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς γεγονὸς καὶ πρέπει νὰ χαιρετισθῇ ὑφ' ὅλων ὡς προάγγελον εὐσιώνου μελλούσης ἐργασίας καὶ κινήσεως.

Κράκ